

Полозова Т.В.

*кандидат економічних наук, доцент кафедри
економічної кібернетики та управління економічною безпекою
Харківського національного університету радіоелектроніки*

ТЕОРЕТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІАГНОСТИКИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Сталий розвиток та конкурентоспроможність підприємств на світових ринках у значній мірі визначається рівнем інноваційно-інвестиційної спроможності. Це вимагає розробки та використання сучасного методичного інструментарію діагностики та моніторингу з метою позиціонування інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства (І-ІСП) у конкурентному просторі.

Питанням розробки та застосування методичного інструментарію в інноваційно-інвестиційній сфері присвячено велику кількість наукових праць. Зокрема, питання інноваційного та інвестиційного розвитку та оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу розглянуті у роботах таких відомих українських науковців, як С.М. Ілляшенко [1], Л.В. Соколова [2], П.П. Микитюк [3] та ін. Питанням оцінки інноваційної спроможності та економічної діагностики присвятили свої роботи такі вчені, як: Н.В. Смолінська [4], О.Г. Мельник [5] та ін. Однак еволюція методологічних підходів до вирішення зазначених питань у часі та просторі обумовлює необхідність постійного їх аналізу з метою подальшого поглибленого вивчення та удосконалення за умови поширення сфери практичного застосування та мінливості зовнішнього середовища.

Метою даного дослідження є теоретичне обґрунтування розробки концептуальної моделі діагностики інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства у конкурентному просторі.

Методологічні положення діагностики інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства у конкурентному просторі в даному дослідженні будуються на основі системного підходу, який базується на принципах системного дослідження й конструювання економічних об'єктів. У його основі лежить рух від цілого до частини. Відповідно до цього підходу дослідження ґрунтується на таких методологічних принципах: системність, інтегрованість, комплексність, адаптивність, цілеорієнтованість.

Економічна діагностика загалом покликана виявити й зрозуміти проблеми підприємства, його сильні й слабкі сторони, місце компанії на ринку й серед конкурентів, дати кількісну і якісну оцінку стану підприємства як цілісного організму стосовно зовнішнього бізнес-оточення і у той же час складної системи, що включає організаційну, виробничу, фінансову, управлінську структури у всіх їхніх взаємозв'язках.

Розгляд діагностики інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства з позицій системного підходу показує, що вона проявляється одночасно в чотирьох аспектах: а) функціональному – як функція управління, що забезпечує зворотний інформаційний зв'язок з об'єктом управління; б) аналітичному – як аналітичний базис, який є фундаментом для оцінки інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства; в) інформаційному – як система, заснована на формуванні спеціальної інформації, використовуваної для прийняття інноваційно-інвестиційних рішень; г) динамічному – у формі кількісного виміру динаміки рівня інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства.

У даному дослідженні запропоновано концептуальну модель діагностики інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства у конкурентному просторі (рис. 1).

Рисунок 1 – Концептуальна модель діагностики інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства у конкурентному просторі

Джерело: розробка автора

Наведені блоки діагностики відрізняються глибиною, деталізацією, конкретністю аналітичних процедур і висновків. У загальному виді всі блоки діагностики інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства розмежовані на дві групи: попередня експрес-діагностика та комплексна діагностика. Взаємозв'язок між ними забезпечується тим, що результати експрес-діагностики використовуються для обґрунтування пріоритетних напрямків комплексної діагностики.

Як видно з рис. 1, запропонована концептуальна модель діагностики інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства у конкурентному просторі містить вісім основних блоків.

Перший блок запропонованої моделі передбачає необхідність визначення мети діагностування, яка обумовлена високими часовими й вартісними витратами на проведення такої процедури. Загальною метою діагностики є встановлення діагнозу об'єкта дослідження й оцінка його стану на дату завершення цього дослідження й на перспективу.

Другий блок на рис. 1 "Інформаційне забезпечення процесу діагностики" передбачає збір й аналіз зовнішньої й внутрішньої інформації досліджуваного об'єкта (об'єктів). Інформаційною базою для діагностики інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства є статистична та бухгалтерська звітність. Така інформаційна база є доступною, об'єктивною та може бути зібрана як для досліджуваного підприємства, так і для підприємств-конкурентів, які входять до порівняльних класів в процесі діагностики.

Третій блок "Попередня експрес-діагностика" має і самостійне, і допоміжне значення та містить два напрями:

- діагностика фінансового стану підприємства (передбачає розрахунок загальновідомих показників оцінки фінансового стану підприємства з подальшим їх агрегуванням);

- діагностика фінансової спроможності наявних інноваційно-інвестиційних проектів (передбачає фінансову оцінку проектів та оцінку ефективності на основі концепції дисконтування грошових потоків).

Даний блок розглядається як попередній або допоміжний етап перед проведенням комплексної, просторової діагностики та стосується в більшій мірі досліджуваного підприємства. Хоча за наявності інформації, для повноти діагностичної процедури даний блок бажано застосувати і для підприємств-конкурентів, які обрані для порівняльної бази в процесі діагностики.

Третій блок концептуальної моделі діагностики інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства має потрійне значення: по-перше, є попереднім етапом, після проведення якого може зникнути необхідність у проведенні комплексної просторової, більш

трудомісткої діагностики об'єкта дослідження (тобто результати розрахунків дозволять одержати незадовільний фінансовий стан підприємства або наявність (чи готовність) до реалізації потенційно збиткових інноваційно-інвестиційних проєктів); по-друге, результати розрахунків показників у межах експрес-діагностики можуть бути використані при комплексній просторовій діагностиці інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства; по-третє, порівняння фактичних показників досліджуваного підприємства з нормативними (при діагностиці фінансового стану підприємства), може служити орієнтиром при формуванні ознакового простору в процесі просторового діагностування, надаючи особливу увагу (більш питому вагу) виявленим негативним відхиленням.

Четвертий блок запропонованої концептуальної моделі діагностики І-ІСП (рис. 1) передбачає вибір методу і формування системи показників для проведення діагностики.

У результаті проведеного наукового пошуку у даному дослідженні для діагностики І-ІСП у конкурентному просторі пропонується використати один з методів математичного моделювання, який базується на теорії розпізнавання образів із застосуванням статистичного методу як найбільш оптимального з погляду вірогідності розпізнавання.

Для того щоб правильно оцінити стан об'єкта діагностування, необхідна система критеріїв, здатних адекватно відобразити специфіку конкретного об'єкта з урахуванням факторів, що впливають на нього в той або інший період часу. Це, насамперед, побудова системи показників для оцінки стану об'єкта, розробка якісних і кількісних характеристик, шкал для виміру певних значень цих характеристик і показників. Вибір системи показників буде також залежати від попередніх етапів моделі (мети діагностування й результатів експрес-діагностики).

П'ятий блок "Діагностика інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства у конкурентному просторі" (безпосередньо процес просторової та часової діагностики) є основним у запропонованій моделі та прямо залежить від мети діагностування.

Шостий блок "Узагальнення результатів діагностики" передбачає узагальнення результатів усіх попередніх етапів (підготовка числових і текстових прогнозів, зведену відомість результатів розрахунків у табличній формі, при необхідності графічна інтерпретація розрахункового матеріалу, побудова діаграм та інший ілюстративний матеріал).

Сьомий блок "Прийняття рішень та розробка відповідних заходів на основі результатів діагностики" зводиться до висновків про інноваційно-інвестиційну спроможність підприємства враховуючи мету діагностування. Якщо, наприклад, метою діагностування було віднесення досліджуваного підприємства до об'єктів з низьким або високим рівнем

інноваційно-інвестиційної спроможності, то рішенням з боку особи, що приймає рішення (потенційного інвестора), може бути включення його в інвестиційний портфель або вилучення зі списку розглянутих об'єктів інвестування.

Восьмий блок "Моніторинг і контроль за виконанням запланованих заходів" запропонованої концептуальної моделі передбачає моніторинг за поведінкою стану об'єкта діагностування, розробку й впровадження додаткових необхідних заходів, спрямованих на досягнення поставленої мети.

Істотною перевагою та вагомою відмінністю запропонованої моделі є використання як інформаційної бази проведення діагностики виключно даних статистичної та бухгалтерської звітності. Це забезпечує доступність інформації, її об'єктивність, прозорий характер процесу вибору та формування системи показників для діагностики. Особливу актуальність ця перевага набуває в процесі збору, обробки інформації та формування системи ознакових характеристик для підприємств-конкурентів, які обрані для формування контуру діагностики в просторовому вимірі.

Таким чином, основні блоки даної моделі є основою для розробки відповідного методичного інструментарію просторової та часової діагностики І-ІСП і теоретичною базою для подальших досліджень.

Література:

1. Проблеми і перспективи ринково-орієнтованого управління інноваційним розвитком : монографія / за ред. д.е.н., професора С.М. Ілляшенко. – Суми : ТОВ "друкарський дім "папірус", 2011. – 644 с.

2. Соколова Л.В. Моделювання вибору інвестиційно-привабливого промислового об'єкту / Л.В. Соколова, Т.М. Герман // Економіка : проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць. Випуск 249. – В 5 т. – Т. 5. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2009. – С. 1312-1316.

3. Микитюк П.П. Аналіз інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств : монографія / П.П. Микитюк. – Тернопіль : Тернограф, Тернопільський національний економічний університет, 2009. – 304 с.

4. Смолінська Н.В. Методичні підходи до оцінювання рівня інноваційної спроможності підприємства / Н.В. Смолинська // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 4. – С. 215-221.

5. Мельник О.Г. Системи діагностики діяльності машинобудівних підприємств: полікритеріальна концепція та інструментарій: монографія / О.Г. Мельник. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2010. – 344 с.